

काठमाडौं जिल्लाको हाँडीगाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली
केन्द्रीय विभागको स्नाकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

अध्ययनपत्र

प्रस्तुतकर्ता

प्रमिला कार्की बस्नेत

एम.ए. दोस्रो वर्ष (प्राइभेट)

परीक्षा क्रमाङ्क : ९६२०१४०

त्रि.वि. दर्ता नं. ९-१-२१-१०१-९७

शैक्षिक सत्र : २०६९/०७०

२०७५

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अर्न्तगत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दशौ पत्रको प्रयोजनका लागि काठमाडौं जिल्लाको हाँडीगाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक कथाको अध्ययन संकलन र विश्लेषण गरी अध्ययनपत्र तयार पार्ने क्रममा श्रद्धेय गुरु प्रध्यापक खगेन्द्र लुइटेलज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारिएको हो । यो अध्ययनपत्र तयार पार्दा आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिई सक्दो सहयोग गर्नुहुने गुरुहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अध्ययन पत्र तयारीका क्रममा सामग्री संकलनका निम्ति सहयोग गर्नुहुने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रिय पुस्तकालय तथा नेपाली केन्द्रिय विभागको विभागिय पुस्तकालय प्रति आभार प्रकट गर्दछु । यस अध्ययन पत्रका लागि लोककथा संकलनका क्रममा सहयोग गर्नुहुने काठमाडौं जिल्लाको हाँडीगाउँ क्षेत्रका आमाबुवा, दाजु दिदी बहिनी प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । यस अध्ययनका क्रममा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने सम्पूर्ण शुभचिन्तकहरूप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा यस अध्ययनपत्रलेखन कार्यलाई हर तरहबाट सहयोग गर्दै अध्ययलाई शुद्धता तथा आवश्यक सेटिड गरी सहयोग पुऱ्याउनुहुने रेडिएम इन्स्टिच्युट ताहाचलका श्री संगम आचार्यज्यूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अध्ययनकर्ता

प्रमिला कार्की बस्नेत

रजिष्ट्रेशन नं. : ९-१-२१-१०१-९७

परीक्षा क्रमाङ्क : ९६२०१४०

(प्राइभेट)

विषयसूची
परिच्छेद एक
परिचय

१.१ विषय रिचय	१
१.२ समस्या कथन	२
१.३ उद्देश्य	२
१.४ अध्ययनको औचित्य	२
१.५ अध्ययनको सिमाङ्कन	३
१.६ अध्ययनको सैद्धान्तिक आधार	३
१.७ सामाग्री सङ्कलनविधि	३
१.८ सामाग्री विश्लेषणविधि	३
१.९ अध्ययनपत्रको रूपरेखा	४

परिच्छेद दुई

हाँडीगाउँ क्षेत्रको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१ विषय प्रवेश	५
२.१.२ हाँडीगाउँको परिचय	६
२.१.३ हाँडीगाउँ क्षेत्रको नामाकरण	६
२.२ हाँडीगाउँ क्षेत्रको सङ्क्षिप्त परिचय	७
२.२.१ हाँडीगाउँ क्षेत्रको सम्पदा र वर्तमान अवस्था	८
२.२.२ सामाजिक अवस्था	९
२.२.३ सांस्कृतिक अवस्था	९
२.२.४ राजनैतिक अवस्था	९
२.२.५ धार्मिक अवस्था	१०
२.२.६ पुरातात्विक अवस्था	१०
२.२.७ आर्थिक अवस्था	१०
२.२.८ भौगोलिक अवस्था	११
२.२.९ सुरक्षा अवस्था	११
२.३ निष्कर्ष	११

परिच्छेद तीन

काठमाडौँ जिल्लाको हाँडीगाउँ क्षेत्रको संकलित लोककथाहरू

३.१ विषयप्रवेश	१३
३.२ भाटभटेनीको कथा	१४
३.३ पाँच अरे	१५
३.४ बालक र कमलपोखरी	१६
३.५ देशभक्त राजा	१७
३.६ गरिब किसान	१८

परिच्छेद चार

सङ्कलित लोककथाहरूको वर्गीकरण र विश्लेषण

४.१ सङ्कलित लोककथाहरूको वर्गीकरण	१९
४.२ सामाजिक लोककथा विश्लेषण	२०
४.३ “भाटभटेनीको कथा” विश्लेषण	२१
४.४ ‘पाँचअरे’ विश्लेषण	२२
४.५ बालक र कमलपोखरी विश्लेषण	२३
४.६ देशभक्त राजा विश्लेषण	२४
४.७ गरिब किसान विश्लेषण	२५

परिच्छेद पाँच

सारांश तथा निष्कर्ष

५.१ सारांश	२६
५.२ उपसंहार	२८
सन्दर्भ सामाग्री सूची	